

Спеціалізованій Вченій раді Д 64.051.01
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

ВІДГУК

Офіційного опонента

**на дисертацію Романіки Тетяни Костянтинівни «Динаміка та чинники
молодіжного безробіття в умовах цифрової економіки», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки**

Актуальність обраної теми дослідження

Високий рівень безробіття серед молоді – одна з найбільш гострих соціально-економічних проблем сучасності. Дослідження цього багатовимірного явища дозволяє нам наблизитися до розуміння причини його виникнення, особливостей прояву та сформулювати шляхи його вирішення.

Під впливом технологій «Індустрії 4.0» та інших новітніх тенденцій технологічного характеру, інституційних перетворень на ринку праці та в сфері соціально-трудових відносин, демографічних та психологічних факторів, проблема молодіжної зайнятості та безробіття набуває нових масштабів та особливостей. Вивчення причин, форм, видів та наслідків молодіжного безробіття в цих умовах набуває не тільки актуальності, але й практичної значущості.

Тому безперечно своєчасним і надзвичайно актуальним є подання до розгляду дисертаційного дослідження, здійсненого Тетяною Костянтинівною Романікою, яке має на меті розкриття соціально-економічного змісту молодіжного безробіття для вироблення шляхів його подолання (с. 20).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами

Тема дисертації Т. К. Романіки є складовою планової теми НДР кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Якість життя в умовах цифрової економіки» (№ держ. реєстрації 0119U103349), в якій автор виступив співвиконавцем. Особистий внесок дисертанта полягає в розробленні питань ринку праці в умовах цифрових трансформацій: особливості молодіжного безробіття та шляхи його подолання як напрям підвищення якості життя молоді.

Мета і завдання дослідження, що поставлені і обґрунтовані, розв'язані авторкою, спрямовані на вирішення актуальної наукової проблеми, якій притаманна незавершеність її теоретичного обґрунтування, що вимагає від сучасної економічної науки всебічного осмислення та висвітлення еволюції та нових явищ і процесів, характерних сучасному ринку праці, системі зайнятості та безробіттю, включаючи такий її сегмент, як молодіжне безробіття.

Оцінюючи зміст дисертації, можемо стверджувати, що Т. К. Романіці вдалося досягти мети наукового дослідження і розв'язати його завдання. На базі глибокого аналізу економічних відносин та процесів у системі молодіжного безробіття в умовах цифровізації розкрито основні причини поширення молодіжного безробіття, охарактеризовані основні суперечності системи молодіжного безробіття, його особливості та проблеми відчуженості молоді, розроблені практичні рекомендації, спрямовані на подолання молодіжного безробіття.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих авторкою у дисертації, визначається узагальненням та критичним опрацюванням значної кількості наукових праць по широкому колу проблем, так чи інакше пов'язаних із трансформацією ринку праці в умовах цифровізації економіки, змістом, характером та формами

зайнятості, тенденцією підвищення рівня економічної неактивності серед молоді, що, передусім, склало теоретичні засади особливостей молодіжного безробіття, динамічних зрушень в його складі, чинників його поширення в сучасних умовах.

Ознайомлення з дисертацією та авторефератом здобувачки, опублікованими науковими працями дозволяє зробити висновок про те, що основні положення, які визначають наукову новизну дисертації та виносяться на захист, одержані Т. К. Романікою самостійно та відображають особистий внесок авторки.

Оформлення роботи. Дисертація оформлена згідно вимог, висновки належним чином аргументовані та проілюстровані аналітичним матеріалом, поданим у таблицях і рисунках. Оцінюючи основні положення та висновки дисертації, що виносяться на захист, необхідно підкреслити їх теоретичну обґрунтованість, орієнтацію авторки на чітке формування власної позиції.

Наукова новизна дисертації

Наукова новизна роботи окреслена сформульованими метою та завданнями дослідження, яких здобувачці вдалося досягти, спираючись на принципи системного підходу та комплексності представлення всіх основних соціально-економічних відносин, явищ та процесів, які визначають систему соціально-трудова відносин на ринку праці.

До наукового здобутку слід віднести науковий пункт «вперше» стосовно обґрунтування суперечностей системи молодіжного безробіття, що породжені інституційною недосконалістю сучасного ринку праці (с. 21-22, 102). На мою думку, саме через такий стан сучасного ринку праці, можна побачити особливості та причини зростання молодіжного безробіття. Вимушена незайнятість молоді особливо чутлива до збоїв економічних циклів, трансформації ринку праці, інституційних змін.

Переконливо та аргументовано виглядають теоретичні уявлення здобувачки щодо основних детермінант поширення молодіжного безробіття у сучасних умовах: ретоваризація праці, руйнівний вплив новітніх технологій на традиційну структуру зайнятості та особливості поведінки молоді на ринку праці (с. 37, 66, 70, 72, 83, 153). Комплексний підхід до аналізу причин вимушеної незайнятості не тільки дозволив авторці розширити коло причин безробіття за рахунок найбільш актуальних із них, але й побачити, як саме ці причини руйнують класичні форми зайнятості.

У дисертаційній роботі дістала подальшого розвитку методологія дослідження молодіжного безробіття в умовах цифровізації економіки шляхом узгодження теоретичних узагальнень неокласичного, кейнсіанського та поведінкових підходів, використання міждисциплінарного підходу досліджень глобального контексту розгортання інституційної обумовленості та особистих моделей поведінки (с. 55-56).

Завдяки використанню оновленої методології дослідження дістали подальшого розвитку наступні наукові здобутки:

- уявлення про особливості молодіжного безробіття в умовах цифровізації (с. 66, 67, 84, 143);
- теоретична характеристика соціальної ексклюзії та молодіжного безробіття в сучасних умовах (с. 38, 66, 73);
- тлумачення основних негативних тенденцій ринку праці в Україні (с. 72-73).

Науковим внеском здобувачки є доведення актуалізації впливу інституційних чинників на молодіжне безробіття на прикладі ринку праці України. Здійснене автором економіко-математичне моделювання взаємозв'язку динаміки вертикальної довіри та показників зайнятості молоді показало, що на момент приходу нової влади в країні молодіжне безробіття скорочується на 4 відсотка (с. 117-121).

Заслуговує на увагу авторське обґрунтування основних напрямів формування інноваційної моделі соціально-трудових відносин, спрямованих

на мінімізацію молодіжного безробіття (с. 152-153). Найбільший науковий інтерес викликає розгляд такого напряму, як створення інклюзивних інститутів захисту прав молоді.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації

Результати дослідження знайшли своє оприлюднення у 8 статтях у наукових фахових виданнях України, у т. ч. 6 статей – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних. Крім того, додатково опубліковано 10 наукових праць апробаційного характеру, включаючи тези доповідей на 8 наукових конференціях. Зміст автореферату повно відображає основні положення та структуру дисертації, наукову новизну, висновки та рекомендації.

Теоретична та практична цінність результатів дослідження

Висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть стати теоретико-методологічною базою для вдосконалення державної політики у сфері молодіжної зайнятості, насамперед, політики, спрямованої на створення робочих місць для молоді, стратегічних напрямів підтримки молоді у сфері освіти тощо.

Основні наукові та практичні результати дисертаційної роботи були впроваджені в освітній процес та використовуються при розробці методичних матеріалів для лекційних та семінарських занять з обов'язкового курсу «Макроекономіка» та вибіркового курсу «Ринок праці та соціально-трудова відносини» освітньо-професійної програми «Економіка та економічна політика» економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (довідка про впровадження від 12.01.2021р.).

Матеріали дисертаційного дослідження, що стосуються аналізу сучасного стану та тенденцій змін молодіжного безробіття, професійної підготовки молоді в нашій країні та Харківському регіоні, мають практичну значущість, пройшли апробацію та прийняті до впровадження в діяльності ТОВ «БІЗНЕС ЦЕНТР «ИНЖЕК» при формуванні стратегічних заходів розвитку інтеграційних зв'язків ринку праці в Україні та зарубіжних країнах (довідка про впровадження №0/2381 від 30.11.2020р.).

Пропозиції щодо вдосконалення молодіжного ринку праці в національній економіці та Харківському регіоні за рахунок становлення інноваційної моделі соціально-трудових відносин та підвищення рівня інклюзивності та якості інститутів захисту прав молоді, громадського контролю, соціального партнерства, соціальних стандартів, тощо, використані при розробці Програми розбудови регіональної інноваційної системи Харківської області (довідка про впровадження №23 від 20.01.2021р.).

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації

У підрозділі 1.2. «Еволюція поглядів науковців на безробіття» особлива увага приділена поглядам К. Маркса на природу безробіття (с. 43-44).

Авторка справедливо звертає увагу на пояснення К. Марксом об'єктивної природи безробіття при капіталізмі дією «загального закону капіталістичного нагромадження». Але в подальшому розгляді питань молодіжного безробіття більш не звертається до цього закону. Було б доцільним, на мій погляд, висловити свою думку стосовно дії цього закону в наших умовах.

Розглядаючи тенденцію зростання нестандартної зайнятості (с. 71-78), авторка розуміє, що цей формат зайнятості несе з собою ризики для молоді (с. 8). Проте автор не розкриває зміст цих ризиків, а тому й не надає відповідних рекомендації стосовно того, яким чином їх можна знизити.

Всебічно підтримую обґрунтування авторкою основних напрямів інноваційної моделі соціально-трудових відносин, спрямованих на мінімізацію молодіжного безробіття: створення інклюзивних інститутів захисту прав молоді; формування умов для підвищення конкурентоспроможності молодіжної праці; сприяння інноваційній активності роботодавців в межах системи державно-приватного партнерства; стимулювання взаємодії закладів освіти з ринком праці; посилення громадського контролю за трансформацією соціально-трудових відносин тощо (с. 153-156). Цінним напрямом, на якому наполягає авторка, – це державно-приватне партнерство в сфері освіти. На нашу думку, це твердження треба змістовно розкрити. Було б доцільним обговорити під час захисту проблему вдосконалення освіти з точки зору зростання конкурентних переваг у молоді.

Текст дисертації в цілому ретельно вичитано, оформлено відповідно до вимог. Однак в ньому зустрічаються стилістичні помилки та описи.

Висновок щодо змісту дисертації, завершеності, оформлення, відповідності встановленим вимогам

Дисертація написана грамотно, українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі. Оформлення дисертації та автореферату виконане відповідно до вимог та не викликає зауважень.

Висновок про відповідність дисертації вимогам. Докладне ознайомлення з дисертаційною роботою, авторефератом, публікаціями Т.К. Романіки дозволяє зробити висновок про те, що в процесі дисертаційного дослідження його авторкою отримані нові науково обґрунтовані теоретичні результати, які вирішують наукове завдання змістовного розкриття особливостей динаміки та чинників молодіжного безробіття в умовах

цифрової економіки та розробку теоретичних рекомендацій щодо його зменшення.

Таким чином, дисертаційна робота Т.К. Романіки «Динаміка та чинники молодіжного безробіття в умовах цифрової економіки» відповідає вимогам пунктів 11, 12, 13 чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013р. (зі змінами та доповненнями).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент

кафедри економічної теорії та

міжнародної економіки

Харківського національного

університету міського господарства

імені О.М. Бекетова

Ігор ОСТРОВСЬКИЙ

Підпис _____
Закладу: _____
" " відд. ка _____

І. Островський

Оксана Романенко.